

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ**

**СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ
АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО
СУСПІЛЬСТВА**

**МАТЕРІАЛИ V ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ,
АСПРАНТІВ, ВИКЛАДАЧІВ ТА СПІВРОБІТНИКІВ**

(Суми, 20-21 квітня 2017 року)

**Суми
2017**

Список літератури

1. Липпман У. Общественное мнение ; Пер. с англ. Т. В. Барчуновой ; Редакторы перевода К. А. Левинсон, К. В. Петренко. / Уолтер Липпман. – М. : Институт Фонда «Общественное мнение», 2004. – 384 с.
2. Bruner, J. Self-making and world-making / Jerome Bruner // Journal of Aesthetic Education. – 1991. – 25.1. – P. 67–78.
3. Kövecses, Z. Metaphor : A Practical Introduction / Zoltan Kövecses ; exercises written with Szilvia Csábi ... [et al.]. – 2nd ed. – New York, NY : Oxford University Press, 2010. – 376 p.
4. Twardzisz P. The Language of Interstate Relations: In Search of Personification / Piotr Twardzisz. – Hampshire : Palgrave MacMillan, 2013. – 256 p.
5. Wendt, A. (2004). The state as person in international theory / Alexander Wendt // Review of International Studies. – 2004. – 30 (02). P. 289–316.

«СВОЄ» І «ЧУЖЕ» У МАЛІЙ ПРОЗІ ЛЕСІ ВЕРХОВИНКИ

Жиленко І. Р., *докторант*

В український літературний простір, починаючи з 90-х років минулого століття, повертаються імена письменників, які з різних причин опинилися поза увагою науковців. Серед них – письменниця з Галичини Леся Верховинка (справжнє ім'я – Лагодинська-Кучковська Ярослава-Олександра; 1903–1936), яка після поразки визвольних змагань опинилася в еміграції. Її життя і невелику, але різножанрову, мистецьку спадщину досліджують М. Гнатюк, О. Жарівський, Л. Залеська Онишкевич, Т. Бикова та інші. У 2013 році до 110-річчя від дня народження Лесі Верховинки з участю її дочки Оксани була видана книга «До Делятина на крилах мрій», серед різноманіття жанрів у якій вагоме місце займає мала художня проза [1]. Дослідники підкреслювали, що великий вплив на письменницю справила творчість В. Стефаника, М. Черемшини, Лесі Українки [2, с. 20; 4, с. 424]. Наставником її був відомий на той час письменник, перекладач Остап Грицай [3, с. 6]. Серед особливостей поезики малої прози письменниці професор М. Гнатюк вказує на «характерну для авторки теплоту», «психологічну переконливість, точність деталей» [2, с. 20; 3, с. 9].

Мета нашої розвідки – розглянути проблеми «свого» і «чужого» у малій прозі Лесі Верховинки з точки зору культурологічного підходу.

Процес сприйняття і пізнання людиною світу спирається на одну з найважливіших операцій поділу універсуму на «Своє» й «Чуже», бо, згідно з концепцією В. Зусмана, «...в основі будь-якого порівняння та зіставлення лежать механізми тотожності й відмінності свого й чужого». Концепт стає інструментом літературознавчого аналізу, бо дає можливість розглянути художній світ твору і національний світ. На думку Я. Іконнікової, «всередині однієї нації також існує поділ на «своїх і чужих в залежності від соціального статусу, культурно-освітнього рівня, політичних чи релігійних переконань. Більш тонкий поділ відбувається у малих групах, «мікрокосмі «індивіду» [5, с. 67].

Застосуємо концепт «свій-чужий» до малої прози Лесі Верховинки першого періоду еміграції на прикладі творів дитячої тематики, які є, на думку дослідників, найбільш вдалими [3, с. 9]. В оповіданнях показані різні аспекти життя дитини: вигнання, участь у боротьбі за волю батьківщини, рання дорослість. Хронотоп творів розташований у межах України часів визвольних змагань.

Для дітей з оповідання «Вигнанці» (1918) необхідність у люту зиму «...їхати кудись далеко-далеко, до чужого незнамого краю» з рідних Карпат і оселятися в бараках стає чимось страшним, «чужим» і незвіданим. Завдяки колористиці й художнім засобам, Леся Верховинка ніби провіщує майбутнє горе і показує стан дітей: над хатами «літали зграї ворон, неприємно каркаючи», ніч надійшла темна, без зірок і місяця, «страшна і відлякуюча, як сама смерть», гул вітра нагадував «похоронний плач», Ганнуся замість дороги бачила «чорну пропасть» [1, с. 145, 148]. Діти відстали від найріднішої у світі людини – матері, тому їх усе жахає, воно є «чужим»: і дорога, і люта сніжна зима, і вовки, що можуть їх з'їсти, а особливо страшними їм здаються москалі, які можуть їх «постріляти, як псів» [1, с. 146]. «Своє» для діток – це село, дім, пес Лиско, якого залишили, бо він був старим і вже не хотів їсти, а лежав і хрипів. Як до останньої надії, звертаються діти в молитві до Бога, читають «Отче наш» і «Богородице діво», і це зігріває їм душу, дарує «своє» – надію на порятунок. «Своїми» є чарівні звуки сопілки й картина великого саду з деревами, які бачить, замерзаючи, Ганнуся. Однак, ніби у калейдоскопі, картинка різко змінюється на «чужу»: відбувається

битва між двома військами, вороги палять і руйнують села, «невинних людей ріжуть та вбивають». А далі – знову «своє»: чуються звуки дзвіночків, ніжний спів [1, с. 148–149]. Як бачимо, «своє» в оповіданні чергується з «чужим».

У творі «То їм Ісусик допоміг» маленький патріот Михась щиро радіє «своїм» – Січовим стрільцям, які прийшли в село. Хлопці голодні, втомлені, поранені. Відігрівшись, вони знову рушають у дорогу. Михась тікає разом з ними, щоб «бити ворога» і молить про допомогу: «Ісусику маленький, Ісусику милий, дай нам перемогу!» [1, с. 194]. Від ворогів, що ототожнюються у нього із «чужими», отримав хлопчик поранення, однак перемога була на боці стрільців і Михасика, який «боровся за Україну», бо вона для нього – «своя», рідна.

Концепт «своє-чуже» реалізується у творах як через хронотоп, так і через деякі інші чинники: портрет, психологічну характеристику тощо. Вважаємо, що його можна застосувати й до творів побутової тематики. В оповіданні «Царівна-Ганька» (1923) Леся Верховинка вводить свою дванадцятирічну героїну в «темну пропасть», буремний шквал, в якому опинилася Земля. «Життя стає перед дитячою душею в повній своїй наготі», – пише авторка. «Прозоро-чистій воді», схожій на душу Ганьки, протиставлене «усе брудне й погане». Її дитинство виявилось отруєним з самого початку «...сварками та прокльонами, бійкою та розпустою», тому є «чужим» для світлої душі героїні. Дівчинка намагається вибратися з цієї «...пропасті, де діти родяться, плачуть, голодують і живуть, мов щенята» [1, с. 108]. Ганька відганяє від себе настирливі важкі спомини, які болоче колють в серце, і йде далі «царівною» майбутнього царства «сонця і справедливості». Дівчинка знає, що там, де «так багато хліба, що всі діти зможуть наїстися» і «так багато любові, що для ненависті немає місця», – «своє», рідне [1, с. 109]. Виразно доводить проблематику «свого» і «чужого» психологічний портрет героїні з оповідання «Дівчина з лялькою» (1927). Худенька, «личко бліде, на вустах дурнувата посмішка», але у неї є «своє» – іграшка, яку міцно притискає до себе. Якщо хтось із прохожих до неї наближується, дівчинка «...лягає на ляльку своїми худенькими грудьми і вискалює зуби, мов щеня, готове кожної хвили вкусити» [1, с. 142]. Дівчинка «своєю» вважає багатолюдну вулицю, «чужим» для неї є власний дім, де мати хвора («страшно кашляє і така жовта шкіра у неї»), батько лає, а брати б'ють і забирають кращу їжу. Нарешті прихід старшої сестри увечері, її турбота й цікаві розповіді повертають дівчинку знову до «свого» [1,

с. 144]. У творі «своє» й «чуже» чергуються, а також набувають форми «глибинне – поверхове».

Отже, важливими ознаками у розрізненні «свого» й «чужого» у малій прозі Лесі Верховинки є соціальні, політичні та психологічні фактори. Маркерами концепту виступають опозиції «батьківщина – вигнання», «ідеальне – ірреальне», «дім – вулиця», «живий – мертвий».

Література

1. Верховинка Леся. До Делятина на крилах мрій: поезії, новели, оповідання, драматичні твори, есеї, статті, епістолярій / Леся Верховинка. – Львів : Каменярь, 2013. – 454 с.
2. Гнатюк М. Леся Верховинка: повернення до краян / М. Гнатюк // Гражда. – 2013. – № 1/32. – С. 19–22.
3. Гнатюк М. Леся Верховинка повертається до читача / М. Гнатюк // Верховинка Леся. До Делятина на крилах мрій: поезії, новели, оповідання, драматичні твори, есеї, статті, епістолярій. – Львів : Каменярь, 2013. – С. 5–10.
4. Жариківський О. Буду йти до ясного сонця, – з квітками на голові по колючому терню під ногами. Життєпис Ярослави Лагодинської-Кучковської (Лесі Верховинки) // Верховинка Леся. До Делятина на крилах мрій: поезії, новели, оповідання, драматичні твори, есеї, статті, епістолярій. – Львів : Каменярь, 2013. – С. 417–433.
5. Иконникова Я. Особенности и реализация концепта «свои–чужие» в эмигрантском творчестве А. И. Куприна / Яна Иконникова // Волинь філологічна: текст і контекст. – 2011. – Вип. 12. – С. 65–73.

УНІВЕРСИТЕТСЬКІ СТУДЕНТСЬКІ МЕДІА: ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ (НА ПРИКЛАДІ ЧАСОПISУ «АКАДЕМІКС»)

З. В. Попова,

*Навчально-науковий інститут
бізнес-технологій «УАБС» СумДУ*

Часопис «Академікс», який видається студентами ННІБТ «УАБС» СумДУ, - результат ребрендингу газети «АкадеМіх», заснованої у 1999 році. На той час видання було офіційним друкованим органом Української академії банківської справи, виходило щомісяця (за винятком студентських канікул), на 4-х, 6-ти